

Дорошенко Т. В.

ORCID 0000-0002-8751-421X

Доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри мистецьких дисциплін
Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів, Україна) E-mail: tatjanadoroshenko25@gmail.com

Гончаренко С. В.

ORCID 0000-0001-9416-0897

Аспірант кафедри мистецьких дисциплін
Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів, Україна) E-mail: serega.gon4arencko2015@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО САМОРОЗВИТКУ У ВОКАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті актуалізовано необхідність підвищення рівня професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва на сучасному етапі розвитку вищої освіти, зокрема формування у них готовності до саморозвитку у вокально-педагогічній діяльності. На підставі аналізу теоретичних джерел із проблеми дослідження з'ясовано, що розвиток особистості відбувається найбільш ефективно в процесі саморозвитку, в результаті якого здійснюється формування необхідних професійних якостей; здійснено дефінітивний аналіз понять «саморозвиток майбутніх учителів музичного мистецтва у вокально-педагогічній діяльності» та «готовність майбутніх учителів музичного мистецтва до саморозвитку у вокально-педагогічній діяльності». Обґрунтовано актуальність спрямування діяльності вищої школи на підготовку вчителів, спроможних оцінити свої професійні можливості і на цій основі сформувавши програму власного саморозвитку й самовдосконалення.

Мета роботи полягає в обґрунтуванні важливості формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до саморозвитку у вокально-педагогічній діяльності, актуалізації суб'єктно-особистісного підходу як теоретичної детермінанти досягнення ефективності зазначеного процесу.

Методологія. Методологічну основу дослідження становлять: загально-філософські положення про розвиток особистості; філософія мистецької освіти; концептуальні ідеї професійної педагогічної підготовки фахівця; гносеологічні основи наукового пізнання; загальнонаукові та педагогічні підходи сучасної теорії освітнього процесу у закладах вищої освіти; основні положення психолого-педагогічної науки про чинники розвитку особистості, теорії розвитку та саморозвитку професійних якостей особистості.

Теоретичним підґрунтям вирішення зазначеної проблеми визначено суб'єктно-особистісний підхід, сутність якого становить взаємопов'язана система наукових уявлень, що забезпечує розуміння саморозвитку як фундаментальної здібності вчителя музичного мистецтва бути суб'єктом своєї діяльності та спрямовувати її на самопідготовку до саморозвитку у вокально-педагогічній діяльності в умовах забезпечення особистісного зростання шляхом урахування особистісної позиції кожного з учасників навчального процесу.

Наукова новизна полягає в тому, що уточнено сутність понять «саморозвиток майбутніх учителів музичного мистецтва у вокально-педагогічній діяльності» та «готовність майбутніх учителів музичного мистецтва до саморозвитку у вокально-педагогічній діяльності»; обґрунтовано важливість актуалізації суб'єктно-особистісного підходу як теоретичної детермінанти досягнення ефективності зазначеної підготовки.

Висновки. Зроблено висновки про те, що актуальність вивчення й вирішення проблеми формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до саморозвитку у вокально-педагогічній діяльності зумовлена її теоретичною і практичною значущістю для підготовки майбутніх фахівців, потребою сучасного суспільства у конкурентоспроможних педагогах, орієнтованих на безперервний саморозвиток і самовдосконалення. У результаті дослідження уточнено сутність понять «саморозвиток

майбутніх учителів музичного мистецтва у вокально-педагогічній діяльності» та «готовність майбутніх учителів музичного мистецтва до саморозвитку у вокально-педагогічній діяльності»; обґрунтовано теоретичну основу забезпечення ефективності формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до саморозвитку у вокально-педагогічній діяльності – суб'єктно-особистісний підхід, який зумовлює необхідність залучення студентів до саморозвитку у вокально-педагогічній діяльності та ґрунтується на визнанні особистості засадничим поняттям педагогічної освіти, а суб'єктного характеру життєдіяльності студентів – чинником їхнього самовизначення, самостворення, саморозвитку та самореалізації.

До перспективних напрямів подальших наукових досліджень цієї проблеми відносимо створення сприятливого освітнього середовища закладу вищої освіти для саморозвитку майбутніх учителів музичного мистецтва у вокально-педагогічній діяльності, розроблення технологій формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до саморозвитку у вокально-педагогічній діяльності, формування цієї готовності у процесі дистанційного навчання, питання індивідуального підходу до студентів у процесі підготовки до саморозвитку у вокально-педагогічній діяльності.

Ключові слова: саморозвиток, готовність, учитель музичного мистецтва, вокально-педагогічна діяльність.

Постановка проблеми. Актуальність роботи. Важливим напрямом сучасної педагогічної науки визначено пошук засобів і умов підвищення ефективності процесу підготовки фахівців у закладах вищої освіти. В руслі реформування вищої освіти України підготовку майбутніх фахівців нового рівня регламентовано Національною стратегією розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013), Законом України «Про вищу освіту» (2014), Концепцією «Нова українська школа» (2016), Законом України «Про освіту» (2017), Концепцією розвитку педагогічної освіти (2018) та іншими нормативними документами.

Метою вищої педагогічної освіти в Україні є не лише набуття фундаментальних професійних знань майбутніх фахівців, а й створення умов для розвитку, саморозвитку й самореалізації кожної особистості, формування покоління, здатного навчатися впродовж усього життя. Таким чином, у контексті посилення уваги до підготовки майбутніх учителів окреслюється особлива актуальність проблеми формування готовності їх до саморозвитку у різних видах професійної діяльності.

Особливої ваги набуває означена проблема в контексті формування у майбутніх учителів музичного мистецтва готовності до саморозвитку у вокально-педагогічній діяльності, яка охоплює здатність особистості набувати в процесі навчання знання та вміння, формувати особистісні якості та цінності, необхідні для професійної діяльності відповідно до суспільних вимог та передбачає постійне вдосконалення особистісних і професійних якостей, вокально-педагогічних умінь і навичок, підвищення рівня художньо-естетичного виховання молоді, творчої самореалізації тощо. При цьому важливо, щоб сучасний учитель був здатний оцінити свої професійні можливості і на цій основі сформувати програму власного саморозвитку й самовдосконалення. У зв'язку із цим виникає необхідність в організації такої системи підготовки майбутніх учителів, яка б забезпечувала формування їхньої готовності до саморозвитку у вокально-педагогічній діяльності, що передбачає здатність до професійного здійснення завдань вокального виховання учнів, виступає своєрідною ланкою вдосконалення здобутого інтелектуального та практичного вокально-педагогічного досвіду, пошуку ефективних способів підвищення вокально-педагогічної майстерності.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Професійна підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва, зокрема до вокально-педагогічної діяльності, була предметом дослідження вітчизняних учених. Дослідження Н. Можайкіної, Т. Пляченко та інших присвячені проблемі неперервної професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокальної діяльності. Формування вокально-виконавської майстерності досліджували Г. Стасько, О. Шуляр. Проблеми вокально-методичної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва присвятили свої праці Л. Василенко, Л. Гавриленко, Л. Каменецька, О. Матвєєва, О. Прядко. Формування вокально-звукової культури та розвиток вокального слуху майбутнього вчителя музики досліджували О. Маруфенко, Т. Ткаченко, інноваційні технології розвитку професійно-особистісних рис студентів у процесі вокальної діяльності – Л. Лабінцева, Г. Панченко.

Н. Овчаренко зазначала, що підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва має здійснюватися в освітньо-розвивальному середовищі вищого навчального закладу й набувати рис смислоутворювального механізму розвитку особистості, її вокально-творчих здібностей [6]. Вирішення дослідницею Л. Гоцькою проблеми удосконалення змісту вокальної підготовки майбутніх учителів музики знайшло відображення у зверненні до науково-методичної спадщини вокальної педагогіки, систематизації сучасних технологій щодо організації вокального навчання, обґрунтуванні сутності та експериментальній перевірці організаційно-методичної системи удосконалення вокальної підготовки майбутніх учителів [11].

Проблема підготовки майбутніх учителів до професійного саморозвитку стала предметом досліджень багатьох науковців. Осмислення проблеми саморозвитку особистості на філософському рівні представлено в роботах таких авторів, як: В. Андрущенко, Г. Васянович, І. Зязюн, Е. Коваленко,

В. Кремень, В. Лозовий та ін.); психологічні аспекти саморозвитку особистості вивчали: Г. Балл, І. Бех, Л. Виготський, П. Гасанова, П. Горностай, Г. Костюк, Н. Кулик, Л. Кулікова, А. Маслоу, Б. Мастеров, В. Маралов, В. Рибалка, Г. Цукерман та ін.); педагогічні аспекти аналізували: Л. Зязюн, В. Маралов, Л. Мігіна, М. Монтессорі, О. Пехота, Г. Селевко, В. Сластьонін, В. Сухомлинський та інші.

Пошук ефективних шляхів підготовки майбутніх учителів до професійного саморозвитку здійснювали в своїх дисертаціях сучасні дослідники: А. Бистрюкова, Л. Бондаренко, М. Костенко, А. Смолук, Т. Стрітьєвич, В. Фрицюк, Н. Чорна та інші.

Так, В. Фрицюк у своєму дослідженні [12] з метою вдосконалення професійної підготовки майбутніх педагогів обґрунтувала теоретичні й методичні основи їх безперервного професійного саморозвитку у філософському, психологічному та педагогічному аспектах; розробила науково-методичну систему підготовки майбутніх педагогів до безперервного професійного саморозвитку та впровадила в практику технології формування готовності до професійного саморозвитку студентів педагогічних закладів вищої освіти.

Дослідження А. Смолюка присвячено обґрунтуванню й експериментальній перевірці технології формування готовності до професійного саморозвитку майбутніх учителів початкової школи в освітньому середовищі педагогічного коледжу [9].

У своєму дослідженні Н. Чорна теоретично обґрунтувала та експериментально перевірила ефективність педагогічних умов і методики їх реалізації щодо формування готовності до професійного саморозвитку майбутніх учителів мистецьких спеціальностей [13].

Л. Бондаренко [1] теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови формування готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки.

Проте, проблема формування готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до саморозвитку у вокально-педагогічній діяльності ще не була предметом окремого дисертаційного дослідження.

Мета роботи полягає в обґрунтуванні важливості формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до саморозвитку у вокально-педагогічній діяльності, актуалізації суб'єктно-особистісного підходу як теоретичної детермінанти досягнення ефективності зазначеного процесу.

Методологія. Методологічну основу дослідження становлять: загально-філософські положення про розвиток особистості; філософія мистецької освіти; концептуальні ідеї професійної педагогічної підготовки фахівця; гносеологічні основи наукового пізнання; загальнонаукові та педагогічні підходи сучасної теорії освітнього процесу у закладах вищої освіти; основні положення психолого-педагогічної науки про чинники розвитку особистості, теорії розвитку та саморозвитку професійних якостей особистості.

Теоретичним підґрунтям вирішення зазначеної проблеми визначено суб'єктно-особистісний підхід, сутність якого становить взаємопов'язана система наукових уявлень, що забезпечує розуміння саморозвитку як фундаментальної здібності вчителя музичного мистецтва бути суб'єктом своєї діяльності та спрямовувати її на самопідготовку до саморозвитку у вокально-педагогічній діяльності в умовах забезпечення особистісного зростання шляхом урахування особистісної позиції кожного з учасників навчального процесу.

Наукова новизна полягає в тому, що уточнено сутність понять «саморозвиток майбутніх учителів музичного мистецтва у вокально-педагогічній діяльності» та «готовність майбутніх учителів музичного мистецтва до саморозвитку у вокально-педагогічній діяльності»; обґрунтовано важливість актуалізації суб'єктно-особистісного підходу як теоретичної детермінанти досягнення ефективності зазначеної підготовки.

Результати дослідження. Вокально-педагогічна діяльність учителя музичного мистецтва є специфічним і важливим компонентом його професійної діяльності. Специфіка передбачає акцентування уваги саме на педагогічній спрямованості вокального навчання студентів. Зміст їх вокальної підготовки зумовлено метою та завданнями, які відповідають майбутній практичній педагогічній діяльності з формування вокальної культури школярів [4, 31], розвитку в учнів здібностей до сприймання та виконання вокальної музики і формування на цій основі мислення, яке виробляє емоційно-ціннісне, художньо-естетичне ставлення особистості учня до дійсності.

У процесі підготовки до вокально-педагогічної діяльності викладач має не тільки навчити студента володіти вокальними навичками, а й визначити шляхи й методи організації навчального процесу у загальноосвітній школі, прийоми й методи розвитку вокальних навичок у дітей. При цьому, як зазначають вчені Н. Овчаренко і М. Фарина, завдання вокальної підготовки полягають також у спрямуванні студентів на самостійне підвищення співацької та вокально-педагогічної кваліфікації в умовах практичної діяльності [8, 101-102], тобто на саморозвиток у вокально-педагогічній діяльності.

Проблема саморозвитку особистості розроблялась у різних науках про людину: філософії, психології, педагогіці та ін. У філософії поняття «саморозвиток» трактується як перехід на більш високий ступінь організації і є властивістю як організму, так і суспільства виховувати самого себе. В психології (І. Бех, П. Горностай, Г. Костюк, С. Кузікова, Н. Кулик, Є. Лонська, С. Максименко, Н. Нізовських та ін.) його трактують як необхідну умову самореалізації особистості. Педагогічні дослідження спрямовані на пошук ефективних методів, технологій мотивації особистості до саморозвитку.

У Новому тлумачному словнику української мови поняття саморозвиток визначається як розумовий або фізичний розвиток людини, якого вона досягає самостійними заняттями, вправами. Саморозвиток здійснюється власними силами, без впливу або сприяння яких-небудь зовнішніх сил [5].

Фундаментальні праці з проблеми розвитку і саморозвитку представлені в науковій школі Г. Костюка [3]. Учений наголошував, що розуміння розвитку, саморозвитку як саморуху не знімає завдань педагогічного керування цим процесом. Лише при «виховній зумовленості» розвитку може існувати духовне зростання особистості дитини, її самодіяльність і спонтанність [3].

Категорії «самовдосконалення», «самовиховання» є найбільш близькими до поняття «саморозвитку» у педагогічних дослідженнях. Як зауважує А. Смолук, у визначенні поняття «саморозвиток» у педагогіці домінує процесуально-організаційний підхід, що об'єднує розуміння особистісних і професійних самозмін як внутрішньо й зовнішньо організованих процесів (саморозвиток як педагогічна технологія) [9, 30].

Досліджуючи проблему професійного саморозвитку майбутніх учителів початкової школи в освітньому середовищі педагогічного коледжу, А. Смолук визначив, що професійний саморозвиток майбутніх учителів початкової школи – це цілеспрямована самопізнавальна та самопроектувальна діяльність студента педагогічного коледжу з метою самореалізації себе як фахівця у сфері початкової освіти [9, 172].

Як безперервний, цілеспрямований процес особистісного та професійного зростання, спрямований на підвищення рівня власної професійної компетенції шляхом удосконалення професійно значущих якостей, умінь і навичок та реалізації творчих здібностей відповідно до соціальних вимог з метою досягнення значних результатів у майбутній професійній діяльності, розглядає професійний саморозвиток майбутніх учителів мистецьких спеціальностей Н. Чорна [13, 14].

В. Фрицюк визначає саморозвиток особистості як цілеспрямовану, систематичну, високо-організовану й творчу діяльність, процес цілеспрямованої творчої зміни особистістю власних духовно-ціннісних, морально-етичних, діяльнісно-практичних, чуттєвих, інтелектуальних, характерологічних особливостей для найбільш успішного досягнення своїх життєвих цілей і більш ефективного виконання свого людського, соціального призначення. При цьому науковець професійний саморозвиток розуміє як свідому діяльність людини, спрямовану на повну самореалізацію себе як особистості в тій соціальній сфері, яку визначає її професія [12, 27].

На основі аналізу теоретичних джерел із проблеми дослідження *саморозвиток майбутніх учителів музичного мистецтва у вокально-педагогічній діяльності* розуміємо як динамічний процес особистісного і професійного їх зростання, що є результатом свідомої самоорганізації, і спрямований на підвищення рівня вокально-педагогічної компетентності шляхом набуття відповідних знань, удосконалення умінь і навичок та реалізації творчо-виконавських здібностей з метою набуття нових якостей та досягнення вищих рівнів професіоналізму у вокально-педагогічній діяльності.

Саморозвиток неможливий без позитивної самооцінки себе як суб'єкта майбутньої професійної діяльності та прагнення займатися нею, тобто без готовності до саморозвитку науковці, як правило, звертаються до особистісно-центрованої концепції К. Роджерса [7], в якій автор надавав великого значення мотиваційній силі, тенденції самоактуалізації, яка позитивно діє на удосконалення особистісних характеристик. Учений вважав, що тенденція актуалізації спрямована не стільки на збереження життєвих процесів і пошук комфортного стану, скільки на підвищення напруги, на потребу саморозвитку [7, 124].

Готовність майбутнього педагога до безперервного професійного саморозвитку В. Фрицюк розуміє як здатність студента здійснювати цілеспрямовану рефлексивну діяльність, пов'язану з проектуванням і реалізацією якісних змін своєї особистості і втіленням на практиці свого суб'єктного досвіду в галузі професійного самовизначення та самореалізації на основі усвідомленої саморегуляції навчально-професійної діяльності [12].

Як професійно важливу якість особистості студента, котра характеризується позитивним ставленням до мистецько-педагогічної діяльності, прагненням до постійного самотворення на засадах акмеологічних позицій, що формується в процесі самостійного поглиблення фахових знань, розвитку мистецьких умінь і навичок, удосконалення педагогічної майстерності, а також реалізації особистісних можливостей і професійного творчого потенціалу визначає готовність до професійного саморозвитку майбутніх учителів мистецьких спеціальностей Н. Чорна [13].

Аналіз науково-методичної літератури сприяв розкриттю сутності й змісту *готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до саморозвитку у вокально-педагогічній діяльності*, яку розуміємо як інтегровану професійну якість фахівця, що характеризує наявність мотивації, вокально-педагогічних знань, умінь, досвіду виконавсько-творчої діяльності та забезпечує здійснення та високу ефективність професійного саморозвитку у вокально-педагогічній діяльності.

Визначення організаційно-методичних засад формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до саморозвитку у вокально-педагогічній діяльності зумовлює необхідність розроблення й обґрунтування провідного педагогічного підходу, який має стати фундаментом подальшого наукового пошуку.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми підтверджує думку про значення уваги до особистості в цілеспрямованій організації освітнього процесу, у створенні умов для професійного становлення майбутнього вчителя музичного мистецтва. Зміни в наукових поглядах, перенесення акценту зі знаннєвої парадигми на особистісну, потребують системного розгляду питань створення особистісного контексту підготовки вчителя до вокально-педагогічної діяльності. Новітні тенденції в розвитку суспільства потребують від сучасної вищої школи розроблення напрямів підготовки студентів, зорієнтованих на особистісний розвиток випереджувального характеру, що сприяє формуванню потреби саморозвитку, становлення самостійності, активізації прагнення до самовираження майбутнього вчителя. Переосмислення шляхів удосконалення підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва актуалізує проблему становлення особистості, розкриття її власних можливостей. Віднайдення специфічних шляхів самостійного набуття умінь, опанування нових способів діяльності мають стати основним вектором підготовки студентів.

У контексті сучасних завдань освіти особливого значення набуває формування суб'єктності майбутнього вчителя, діяльність якого пов'язана з фаховою поліфункційністю. На думку В. Татенка, суб'єктність закладена в людині від народження в найпростішій формі, у вигляді суб'єктного потенціалу й розвивається в онтогенезі. Згідно з теорією вченого, суб'єктність – «це той внутрішній інтенційно-потенційний стрижень, який дає індивідові змогу скористатися унікальною можливістю, наданою йому природою і суспільством, – свідомо, цілеспрямовано, креативно включатись у взаємодію з ними і натомість ствердитися в оптимальному статусі людини [10, 333]. Таким чином, дослідник визнає суб'єктність основним чинником саморозвитку внутрішнього світу людини.

Усвідомлення студентами майбутньої соціальної ролі змінює сутнісні основи розуміння суб'єктності. Якщо суб'єктність школяра обмежується самовизначенням себе як того, хто вчиться, то суб'єктність студента трактується ширше – і як суб'єкта саморозвитку (того, хто вчиться), і як суб'єкта педагогічної діяльності в майбутньому, тобто виконавця функцій того, хто вчитиме й сприятиме розвитку школярів [2, 127]. Функціональна подвійність суб'єктності: саморозвиток з метою самостворення, і саморозвиток з метою формування готовності до розвитку інших, визначає специфічну сутність поняття суб'єктності, що становить основу запропонованого нами підходу.

Обґрунтування названих позицій у контексті підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва до саморозвитку у вокально-педагогічній діяльності призводить до виокремлення суб'єктно-особистісного підходу, який ґрунтується на положеннях про особистісне становлення вчителя музичного мистецтва та актуалізацію його суб'єктності, що є основою досягнення результативності підготовки.

Висновки. Актуальність вивчення й вирішення проблеми формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до саморозвитку у вокально-педагогічній діяльності зумовлена її теоретичною і практичною значущістю для підготовки майбутніх фахівців, потребою сучасного суспільства у конкурентоспроможних педагогів, орієнтованих на безперервний саморозвиток і самовдосконалення. У результаті дослідження уточнено сутність понять «саморозвиток майбутніх учителів музичного мистецтва до саморозвитку у вокально-педагогічній діяльності» та «готовність майбутніх учителів музичного мистецтва до саморозвитку у вокально-педагогічній діяльності»; обґрунтовано теоретичну основу забезпечення ефективності формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до саморозвитку у вокально-педагогічній діяльності – суб'єктно-особистісний підхід, який зумовлює необхідність залучення студентів до саморозвитку у вокально-педагогічній діяльності та ґрунтується на визнанні особистості засадничим поняттям педагогічної освіти, а суб'єктного характеру життєдіяльності студентів – чинником їхнього самовизначення, самостворення, саморозвитку та самореалізації.

До перспективних напрямів подальших наукових досліджень цієї проблеми відносно створення сприятливого освітнього середовища закладу вищої освіти для саморозвитку майбутніх учителів музичного мистецтва у вокально-педагогічній діяльності, розроблення технологій формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до саморозвитку у вокально-педагогічній діяльності, формування цієї готовності у процесі дистанційного навчання, питання індивідуального підходу до студентів у процесі підготовки до саморозвитку у вокально-педагогічній діяльності.

References

1. Бондаренко Л. Формування готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2014. 20 с.
Bondarenko, L. (2014). Formuvannia hotovnosti maibutnoho vchytelia muzyky do profesiinoho samorozvytku u protsesi instrumentalno-vykonavskoi pidhotovky [Formation of the future music teacher's readiness for professional self-development in the process of instrumental and performance training formation]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv, Ukraine.
2. Дорошенко Т. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до забезпечення основ загальної музичної освіти учнів: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка. Чернігів, 2016. 632 с.

- Doroshenko, T. (2016). *Teoretychni i metodychni zasady pidhotovky maibutnih uchyteliv pochatkovoї shkoly do zabezpechennia osnov zahalnoi muzychnoi osvity uchniv* [Theoretical and methodological principles of future primary school teachers' training for maintenance of the bases of the pupils' general musical education]. *Doctor's thesis*. Chernihiv, Ukraine.
3. Костюк Г. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. Київ: Рад. шк., 1989. 608 с.
Kostiuk, H. (1989). *Navchalno-vyhovnyi protses i psyhichni rozvytok osobystosti* [Educational process and a personality's mental development]. Kyiv, Ukraine: Rad. shk.
 4. Маруфенко О. Формування вокально-слухових навичок майбутнього вчителя музики: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2006. 20 с.
Marufenko, O. (2006). *Formuvannia vokalno-sluhovyh navychok maibutnoho vchytelia muzyky* [Future music teacher's vocal and listening skills formation]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv, Ukraine.
 5. Новий тлумачний словник української мови / уклад. В. Яременко, О. Сліпушко. Київ: Аконт, 2000. Т. 4. 941 с.
Yaremenko, V., Slipushko, O. (2000). *Novyi tлумachnyi slovnyk ukrainskoi movy* [New explanatory dictionary of the Ukrainian language]. Kyiv, Ukraine: Akonit.
 6. Овчаренко Н. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук: 13.00.04. Кривий Ріг, 2016. 38 с.
Ovcharenko, N. (2016). *Teoretyko-metodolohichni zasady profesiinoi pidhotovky maibutnih uchyteliv muzychnoho mystetstva do vokalno-pedahohichnoi diialnosti* [Theoretical and methodological principles of future musical art teachers' professional training for vocal and pedagogical work]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kryvyi Rih, Ukraine.
 7. Роджерс К. Становление личности. Взгляд на психотерапию. Москва: Эксмо-Пресс, 2001. 416 с.
Rodzhers, K. (2001). *Stanovleniie lichnosti. Vzgliad na psihoterapiiu* [Personality formation. A look at psychotherapy]. Moscow, Russia: Eksmo-Press.
 8. Ройтенко Н. Концептуальні засади педагогічного супроводу вокального розвитку майбутніх учителів музичного мистецтва. *Наукові записки / Ред. кол.: В. Ф. Черкасов, В. В. Радул, Н. С. Савченко та ін. Випуск 155. Серія: Педагогічні науки. Кропивницький: РВВ КДПУ імені В. Винниченка, 2017. С. 101-104.*
Roitenko, N. (2017). *Kontseptualni zasady pedahohichnoho suprovodu vokalnoho rozvytku maibutnih uchyteliv muzychnoho mystetstva* [Conceptual bases of pedagogical support of future musical art teachers' vocal development]. *Naukovi zapysky. Pedahohichni nauky – Proceedings. Pedagogical Sciences. Kropyvnytskyi, Ukraine: RVV KDPU im. V. Vynnychenka, 101–104.*
 9. Смолюк А. Професійний саморозвиток майбутніх учителів початкової школи в освітньому середовищі педагогічного коледжу: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Луцьк, 2018. 240 с.
Smoliuk, A. (2018). *Profesiynyi samorozvytok maibutnih uchyteliv pochatkovoї shkoly v osvitnomu seredovyshchi pedahohichnoho koledzhu* [Future primary school teachers' professional self-development in the educational environment of the pedagogical college]. *Candidate's thesis*. Lutsk, Ukraine.
 10. Татенко В. Суб'єкт психічної активності в онтогенезі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук: 13.00.01. Київ, 1997. 44 с.
Tatenko, V. (1997). *Subiekt psyhichnoi aktyvnosti v ontogenezi* [The subject of mental activity in ontogenesis]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv, Ukraine.
 11. Тоцька Л. Методичні засади удосконалення вокальної підготовки майбутніх вчителів музики: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2010. 24 с.
Totska, L. (2010). *Metodychni zasady udoskonalennia vokalnoi pidhotovky maibutnih vchyteliv muzyky* [Methodological principles of improving future music teachers' vocal training]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv, Ukraine.
 12. Фрицюк В. Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх педагогів до безперервного професійного саморозвитку: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2017. 40 с.
Frytsiuk, V. (2017). *Teoretychni ta metodychni zasady pidhotovky maibutnih pedahohiv do bezperernoho profesiynoho samorozvytku* [Theoretical and methodological bases of future teachers' training for continuous professional self-development]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Vinnytsia, Ukraine.
 13. Чорна Н. Формування готовності до професійного саморозвитку майбутніх учителів мистецьких спеціальностей: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2016. 21 с.
Chorna, N. (2016). *Formuvannia hotovnosti do profesiynoho samorozvytku maibutnih uchyteliv mystetskykh spetsialnosti* [Formation of readiness for professional self-development of future teachers of art specialties]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Vinnytsia, Ukraine.

Doroshenko T.

ORCID 0000-0002-8751-421X

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,

Head of the Department of Art Disciplines,

T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: tatjanadoroshenko25@gmail.com

Honcharenko S.

ORCID 0000-0001-9416-0897

Ph.D. Student of the Department of Art Disciplines,

T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: serega.gon4arencko2015@gmail.com

FUTURE MUSICAL ART TEACHERS' READINESS FOR SELF-DEVELOPMENT IN VOCAL AND PEDAGOGICAL WORK FORMATION

The article highlights the necessity to increase the level of future musical art teachers' professional training at the present stage of higher education development, in particular their readiness for self-development in vocal and pedagogical work formation. Based on the analysis of theoretical sources on the research problem, it has been found that the development of a personality is the most effective in the process of self-development, which results in the necessary professional qualities formation; a definitive analysis of the concepts «future musical art teachers' self-development in vocal and pedagogical work» and «future musical art teachers' readiness for self-development in vocal and pedagogical work» has been made. The actuality of directing the higher education work to training the teachers who are able to assess their professional capabilities and on this basis to form a program of their own self-development and self-improvement has been grounded. The purpose of the article is to substantiate the importance of future musical art teachers' readiness for self-development in vocal and pedagogical work formation, to actualize a subject-personal approach as a theoretical determinant of achieving the effectiveness of the process mentioned.

Methodology. *The methodological basis of the study is: general philosophical principles on the development of a personality; philosophy of art education; conceptual ideas of a specialist' professional pedagogical training; epistemological bases of scientific knowledge; general scientific and pedagogical approaches of the modern theory of the educational process in higher education institutions; basic principles of psychological and pedagogical science on the factors of a personality's development, the theory of development and self-development of a personality's professional qualities. The theoretical basis for solving this problem is the subject-personal approach, the essence of which is an interconnected system of scientific ideas that provides the understanding of self-development as a musical art teacher's fundamental ability to be the subject of his work and direct it to self-preparation for self-development in vocal and pedagogical work in terms of personal growth by taking into account the personal position of each of the participants in the educational process. Scientific novelty is that the essence of the concepts «future musical art teachers' self-development in vocal and pedagogical work» and «future musical art teachers' readiness for self-development in vocal and pedagogical work» has been elaborated; the importance of actualization of the subject-personal approach as a theoretical determinant of achieving the effectiveness of this training has been grounded.*

Conclusions. *It has been concluded that the actuality of studying and solving the problem of future musical art teachers' readiness for self-development in vocal and pedagogical work formation is conditioned by its theoretical and practical significance for future specialists' training, the need of modern society for the competitive teachers focused on their continuous self-development and self-improvement. As a result of the research the essence of the concepts «future musical art teachers' self-development in vocal and pedagogical work» and «future musical art teachers' readiness for self-development in vocal and pedagogical work» has been elaborated; the theoretical basis of ensuring the effectiveness of future musical art teachers' readiness for self-development in vocal and pedagogical work formation has been grounded – the subject-personal approach determining the need to involve students into their self-development in vocal and pedagogical work and that is based on the recognition of the individual as a fundamental concept of pedagogical education and the subjective nature of students' life – the factor of their self-determination, self-formation, self-development and self-realization. The creation of a favorable educational environment in the higher education institution for future musical art teachers' self-development in vocal and pedagogical work, working out the technologies for forming future musical art teachers' readiness in vocal and pedagogical work, this readiness formation in distance learning, the problem of the individual approach to students in the process of preparation for self-development in vocal and pedagogical work are among the perspectives of the further research on this problem.*

Keywords: *self-development, readiness, musical art teacher, vocal and pedagogical work.*

Стаття надійшла до редакції 05.05.2020

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор **О. М. Торубара**